OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Hallitusneuvos Maaria Rubanin

20.2.2026

Hallituksen esitys eduskunnalla rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta (HE 200/2025)

1. Esityksen tausta

Esitys sisältää kaksi eri kokonaisuutta. Rikos- ja riita-asioiden sovittelun järjestämisvelvollisuus siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle, mikä on pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteena. Lisäksi esityksessä ehdotetaan Oikeuspalveluviraston organisaatiota koskevia muutoksia, joita virasto on ehdottanut oikeusministeriölle virastolle valtion tuottavuusohjelmassa osoitettujen tuottavuustavoitteiden saavuttamiseksi.

2 Keskeinen sisältö

Rikos- ja riita-asioiden sovittelun järjestämisvelvollisuus siirrettäisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta Oikeuspalveluvirastolle. Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin tehtäisiin siirron edellyttämät välttämättömät muutokset. Palveluja tuottaisivat edelleen sovittelutoimistot, joita ylläpitävät palveluntuottajat. Palveluntuottajia on tällä hetkellä 17, joista osa on kuntia ja hyvinvointialueita ja osa järjestöjä. Sovitteluja toteuttaisivat edelleen vapaaehtoiset sovittelijat. Sovittelun edellytyksiä ja sovittelumenettelyä koskevia säännöksiä ei muutettaisi. Esityksessä kuitenkin selkeytettäisiin sovittelutoimiston tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä ja palvelujen valtakunnallista ohjaamista ja kehittämistä koskevaa sääntelyä. Rikosasioiden sovittelun neuvottelukuntaa koskevaa sääntelyä siirrettäisiin lain tasolta

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

valtioneuvoston asetukseen. Esitys sisältää myös täsmennyksiä rikosoikeudellisen virkavastuun ja julkisuuslain soveltamisen osalta.

Esityksen toisessa kokonaisuudessa Oikeuspalveluvirastosta annettua lakia muutettaisiin siten, että talous- ja velkaneuvonta siirrettäisiin oikeusaputoimistoista talous- ja velkaneuvontatoimistoihin. Voimassa olevan lain mukaan talous- ja velkaneuvontapalvelut tuotetaan oikeusaputoimistoissa. Muutos ei koskisi Ahvenanmaata, jossa yhdistetty oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto antaisi edelleen sekä oikeusavun, edunvalvonnan että talous- ja velkaneuvonnan palveluja.

Lisäksi esitetään täsmennyksiä oikeusaputoimistojen esteellisyyssäännökseen, jotta toimitilojen sijainti samoissa tiloissa muiden valtion toimintojen kanssa olisi mahdollista. Myös oikeusaputoimistojen mahdollisuutta ohjata asiakas toiseen toimistoon laajennettaisiin, jos se on tarpeen esimerkiksi esteellisyystilanteen vuoksi.

2. Esityksen vaikutukset

Sovittelutoimintaa koskevan hallinnonalan muutoksen johdosta sovittelu olisi selkeästi osa oikeusjärjestelmää ja rikostentorjuntaa, minkä vuoksi arvioidaan, että mahdollisuudet ohjata asiakkaita nykyistä useammin palvelujen piiriin paranisivat. Oikeusministeriö on myös kansainvälisesti tyypillisempi rikosasioiden sovittelupalveluja ohjaava ministeriö kuin sosiaali- ja terveysministeriö.

Sovittelun järjestämisvelvollisuus ja sopimushallinta siirtyisivät Oikeuspalveluvirastolle. Kaksi Terveyden ja hyvinvointilaitoksen työntekijää siirtyisivät lain nojalla Oikeuspalveluviraston palvelukseen. Siirtymäsäännösten johdosta nykyiset palveluntuottajien kanssa tehdyt sopimukset siirtyisivät Oikeuspalveluvirastolle. Lakimuutosten vaikutusten palveluntuottajien henkilöstöön ja vapaaehtoisiin sovittelijoihin arvioidaan olevan vähäisiä, koska heidän tehtävänsä ja velvollisuutensa säilyisivät ennallaan. Lakimuutoksilla ei olisi myöskään suoria vaikutuksia asiakkaisiin. Tietojensaantia koskevien täsmennysten arvioidaan jossain määrin lisäävän lasten ja nuorten ohjautumista sovitteluun. Mahdolliset välilliset pitemmällä aikavälillä tapahtuvat muutokset riippuvat Oikeuspalveluviraston kehittämistoimista.

Oikeuspalveluviraston organisaatiota koskevat muutokset edistäisivät viraston mahdollisuutta organisoida talous- ja velkaneuvonnan palveluja nykyistä tehokkaammin ja joustavammin. Tämä johtuu siitä, että talous- ja velkaneuvonnan johtamisjärjestelmä selkiytyisi ja

oikeusaputoimistoja sitovat esteellisyyssäännökset eivät enää rajoittaisi talous- ja velkaneuvonnan toiminnan järjestämistä. Muutoksen arvioidaan nopeuttavan asiakkaiden pääsyä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi ja vähentävän viraston menoja. Koska talous- ja velkaneuvontatoimistot olisivat uusia toimistoja, valtioneuvoston asetusta, jossa säädetään toimistojen määrästä, nimistä ja alueista, tulisi päivittää muutoksen johdosta. Sama koskee oikeusministeriön asetusta viraston toimipaikoista.

Esityksen mukaan oikeusavun asiakkaita voitaisiin ohjata nykyistä laajemmin toiseen oikeusaputoimistoon esimerkiksi esteellisyystilanteissa. Tämän johdosta virastolla arvioidaan olevan paremmat mahdollisuudet ottaa vastaan nykyistä enemmän oikeusavun asiakkaita, Tämän arvioidaan vähentävän tarvetta ohjata asiakkaita yksityisen avustajan puoleen ja näin vähentävän yksityisille oikeudenkäyntiavustajille maksettavia palkkioita.

Henkilöstövaikutukset koskevat talous- ja velkaneuvontahenkilöstöä, joka siirtyy perustettaviin talous- ja velkaneuvontatoimistoihin. Muutoksen johdosta myös johtavien julkisten oikeusavustajien ja oikeusaputoimistoissa toimivien talous- ja velkaneuvonnan yksikkövastaavina toimivien talous- ja velkaneuvojien tehtävät ja palkkaus muuttuisivat. Tarkemmat henkilöstövaikutukset arvioidaan asetusvalmistelun yhteydessä.

Muutoksilla ei ole vaikutuksia valtion talousarvioon.

Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.